

Література:

1. Порти під кібератаками: Зростаюча загроза для морської галузі // https://cfts.org.ua/articles/porti_pid_kiberatakami_zrostayucha_zagroza_dlya_morsko_galuzi_2021/140318
2. Cybersecurity Challenges in the Maritime Sector // <https://www.mdpi.com/2673-8732/2/1/9>
3. Analysis of cyber security aspects in the maritime sector, ENISA, 10.2011.
4. Maritime Security: Hacking into a Voyage Data Recorder (VDR), R. Samanta, IOActive Labs, 09.01.2015.
5. Spread Spectrum Satcom Hacking: Attacking the Globalstar Simplex Data Service, C. Moore, Black Hat USA 2015.
6. Guidelines on Cyber Security Onboard Ships, Version Four // <https://www.ics-shipping.org/resource/guidelines-on-cyber-security-onboard-ships-version-four/>

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-527-3-7>

MARITIME SECURITY AND COUNTERING AGGRESSOR'S PROVOCATIONS IN AREA OF «SCIENTIFIC COOPERATION»

МОРСЬКА БЕЗПЕКА ТА ПРОТИДІЯ ПРОВОКАЦІЯМ АГРЕСОРА У СФЕРІ «НАУКОВОЇ СПІВПРАЦІ»

Tytska Yana Olexandrivna

*Ph.D., Associate Professor,
Dean of the Faculty of Law
and Economics International
Humanitarian University
Odesa, Ukraine*

Тицька Яна Олександрівна

*кандидат юридичних наук, доцент,
декан факультету права та економіки
Міжнародний гуманітарний університет
м. Одеса Україна*

Потреба удосконалення форм та методів реагування органів влади, академічного середовища та громадянського суспільства України на виклики російської агресії у контексті імітації «наукової співпраці» для просування антиукраїнських провокацій та для підриву морської безпеки у регіональному та глобальному вимірі, потребує на системне дослідження. На прикладах наведених в публікаціях правознавців та експертів, зокрема Асоціації Реінтеграції Криму (далі – Асоціація) можна проаналізувати відповідні тенденції та розробити тенденції

протидії цим зазіханням на український суверенітет та права людини, зокрема щодо наукового пошуку.

Для пропаганди агресора активно використовується незаконний «Севастопольський державний університет», як нібито «науково-освітній центр». Експерти Асоціації вказують, що відповідна діяльність «у морській сфері» має мету або у порушенні санкційної політики, або у прямому промислового шпигунстві. Асоціація вказує й на увагу агресора до фейкового «Інституту розвитку міста» незаконного «Севастопольського державного університету», який окупанти зробили «аналітичним центром» своїх злочинних планів [17].

Водночас у 2024 році подібні провокації були проведені з фейковою «міжнародною конференцією» «Вивчення водних та наземних екосистем: історія та сучасність» від незаконного «Інституту біології південних морів» в окупованому Севастополі, кули протиправно прибули «делегатії» громадян Гвінеї та Сирії які працюють у відповідно Центрі морських та прибережних досліджень та в Університеті Алеппо, які імітували «підписання рішення» про створення «Міжнародної наукової ради з екологічних проблем постконфліктних та конфліктних територій». Як писали в Асоціації, що «рада» своєю ключовою метою має поширення дезінформацій про екологічні наслідки російської агресії в Україні та протидію міжнародним дослідженням та розслідуванням у даній сфері [24].

Водночас українські наукові установи на ТОТ, які не потрібні окупантам для милітаризації чи пропаганди у третіх країнах, дійшли за десятиріччя окупації до занепаду. У цьому вимірі професор Б. Бабін описує ситуацію знищення окупантами геофізичної обсерваторії Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського, створеної 1986 року в Севастополі в районі 35-ї батареї. Доведене, що даний об'єкт із середини 1991 та по 2014 рік здійснював безперервні автоматизовані вимірювання літосферних деформацій лазерними інтерферометричними комплексами.

Як констатував професор Б. Бабін, за умов окупації обсерваторія стала заручником некомпетентності та «бюрократичної специфіки» окупантів, які не тільки унеможливили будь-яку співпрацю вчених за спостереженнями, а й злочинно «передали за належністю» захоплений об'єкт навіть не колаборантам з фейкового «Кримського федерального університету», а «переміщеному» до Севастополя з Сочі «Інституту природно-технічних систем», як наступнику створеного на Кавказі в 2000 році Державного південного науково-дослідний полігону, але всі ці махінації мали у фіналі припинення роботи геофізичної обсерваторії, розграбування та приведення у непридатний стан її обладнання [10].

Варто окремо зазначити, що питання порушень рф під час агресії проти України норм міжнародного права у сфері втручання у наукову діяльність та наукове співробітництво не стали предметом системних міжнародних спорів. Серед іншого немає відомостей щодо ініціювання науковими інституціями України або державою міжнародних проваджень, зокрема в рамках спорів про втрачені інвестиції та у форматі справ, які стосуються порушення прав людини.

У той самий час згадку про порушені наукові інтереси України містить ініційований в 2016 році Спір щодо прав прибережної держави в Чорному, Азовському морях і Керченській протоці (Україна проти рф), який розглядає у Гаазі спеціальний арбітраж [1]. Одною з вимог України у цій справі є те, що рф не має права без згоди та співробітництва України знімати з морського дна або іншим чином порушувати чи порушувати археологічні та історичні об'єкти чи спадщину, виявлені в територіальному морі та прилеглий зоні України, у тому числі затонуле візантійське судно, розташоване в Чорному морі поблизу Севастополя та будь-які пов'язані з ним артефакти. Вимоги України у цьому спорі наголошують, що будь-яка така діяльність, яка здійснюється або санкціонована рф в цих областях, несумісна з Конвенцією ООН з морського права 1982 р. та становить міжнародно-протиправні дії, за які рф несе міжнародну відповідальність.

Україна змогла ініціювати відповідне провадження керуючись позицією, висловленою як Україною, так й рф під час ратифікації ними Конвенції 1982 року, про те, що для розгляду спорів щодо тлумачення або застосування Конвенції 1982 р. стосовно морських наукових досліджень Україна обирає спеціальний арбітраж, створений відповідно до Додатку VIII до цієї Конвенції. У лютому 2020 року арбітраж виніс проміжне рішення щодо цього спору, яким істотно обмежив у ньому власну юрисдикцію та слухання по суті справ відбулися у вересні 2024 р. [3].

Втім, у 2021 році уточнена позиція України у цій справі наголошувала, що Чорне, Азовське моря та Керченська протока здавна служили комерційним і культурним перехрестям між Європою, Азією та Африкою, а Чорноморський басейн також представляє винятково сприятливі умови для збереження підводної культурної спадщини, і як наслідок, ці води мають великий обсяг такої спадщини, важливий для всього людства. Далі у пункті 53 цей документ містить стислий історичний екскурс та далі наголошує, що рф визнала багатства Чорного моря в щодо такої спадщини, надаючи відповідну доповідь до ЮНЕСКО за 2014 рік [4].

Як заявила щодо цього на відкритті слухань справи представниця України, "коли йдеться про підводну культурну спадщину, то рф суперечить не лише базовим принципам збереження, а й базовим

нормам поваги. Він відмовляється від будь-якого обов'язку захищати об'єкти археологічного та історичного інтересу, які були під водою менше 100 років, стверджуючи, що вона не зобов'язаний поважати будь-яку іншу державу або співпрацювати з нею, коли йдеться, наприклад, про літаки та корабельні аварії, що датуються Другою світовою. Він ігнорує широкий консенсус на користь збереження підводних артефактів *in situ*. І це дозволяє російським дайверам-аматорам турбувати, переміщати та вилучати безцінні культурні скарби з багатотисячних місць. Для України ці артефакти є спільним надбанням людства. Для росії вони є реквізитом для фото» [3].

Підсумовуючи, варто наголосити, що виклики й загрози від російської агресії та окупації територій України для міжнародної наукової взаємодії та наукової співпраці не просто набули комплексного характеру, але й характеризуються нарощуванням рівня провокацій для використання імітації «наукової діяльності» для спроб «визнання» замаху на анексію українських територій.

Протидія відповідним провокаціям, адресованим окупантами у бік третіх країн та міждержавних організацій, має серед іншого бути, у її правовій та організаційній частинах, складовою планів стосовно деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території та окремим виміром формування санкційних списків й точкових вимог до росії у міжнародних процесах.

Література:

1. Award on Preliminary Objections, 21 February 2020. Dispute Concerning Coastal State Rights in the Black Sea, Sea of Azov, and Kerch Strait (Ukraine v. the Russian Federation). PCA. URL: <https://pcacases.com/web/sendAttach/9272>

3. Presentation of Ukraine's position in the case concerning the rights of a coastal state in the Black and Azov Seas and in the Kerch Strait (Ukraine v. Russia) started at the Arbitral Tribunal, 23 September 2024. MFA of Ukraine. URL: <https://mfa.gov.ua/en/news/rozpochalosya-predstavlennya-poziciyi-ukrayini-v-arbitrazhnomu-tribunali-u-spravi-shchodo-prav-priberezhnoyi-derzhavi-v-chornomu-i-azovskomu-moryah-ta-u-kerchenskiy-protoci-ukrayina-proti-rf>

4. Revised Memorial of Ukraine, 20 May 2021. Dispute Concerning Coastal State Rights in the Black Sea, Sea of Azov, and Kerch Strait (Ukraine v. the Russian Federation). PCA. URL: <https://pcacases.com/web/sendAttach/63064>

10. Бабін Б. Знищення геофізичної обсерваторії у Севастополі та чорноморські ризики. 2023. АПК. URL:

https://arcrimea.org/uk/investigations_ua/2023/03/09/ znyshhennya-geofizychnoyi-observatoriyi-u-sevastopoli-ta-chornomorski-ryzyky/

17. «Морські дрони» та конкуруючі клани окупантів. 2023. АРК. URL: https://arcrimea.org/uk/news_ua/2023/01/24/morski-drony-ta-konkuruyuchi-klany-okupantiv/

24. Чергові провокації “севастопольської науки” від спецслужб агресора. 14 вересня, 2024. АРК. URL: https://arcrimea.org/uk/news_ua/2024/09/14/cherгови-provokacziyi-cevastopolskoyi-nauki-vid-speczsluzhb-agresora/